

GENGÅNGARE

**AV ROMAN
DOLZHANSKIY OCH
TIMOFEY KULIABIN**

fritt efter Henrik Ibsens pjäs

**MALMÖ
STADSTEATER**

CECILIA LINDQVIST

**MARTIN VAN ENGERS
HENDRIKSE**

HENRY STIGLUND

TOMAS TJERNELD

**SANDRA
STOJILJKOVIC**

PREMIÄR PÅ HIPPODROMEN 19 SEPTEMBER 2026

DRAMATISERING Roman Dolzhanskiy och Timofey Kuliabin
ÖVERSÄTTNING Lida Starodubtseva

KONSTNÄRLIGT TEAM

REGI Timofey Kuliabin
SCENOGRAFI, KOSTYM OCH MASK Oleg Golovko
LJUS Oskars Pauliņš
VIDEO Alexander Lobanov
LJUD OCH KOMPOSITION Timofey Pastukhov
DRAMATURG Roman Dolzhanskiy, Lucas Svensson

I ROLLERNA

HELENE ALVING Cecilia Lindqvist
"OSVALD ALVING" Martin van Engers Hendrikse
PASTOR MANDERS Henry Stiglund
PER ENGSTRAND Tomas Tjerneld
REGINA ENGSTRAND Sandra Stojiljkovic

HELT TVÄRTOM

Foto: Gustav Borgen/Wikimedia Commons

På Henrik Ibsens lägenhetsmuseum i Oslo berättas historien om hur en läkare den 23 maj 1906 kallades till den förlamade dramatikern, som hade förlorat tal-förmågan. "Herr Ibsen mår mycket bättre i dag", försäkrade läkaren hans hustru Suzanna. Då tycktes Ibsen plötsligt vakna till liv. Han såg på dem omkring sig med sin vanliga skarpa, stränga blick och sa tydligt: "Tværtimot!" – "Tvärtom!" Sedan vände han ansiktet mot väggen ... och dog. Det finns inga säkra belegg för att det gick till exakt så. Men det är lätt att förstå varför just den här versionen har levt kvar. Det är svårt att föreställa sig en mer träffande slutreplik för en människa som hela sitt liv fick sin samtid att tvivla på det till synes självklara.

Henrik Ibsen ville riva de murar som samhället reste till skydd mot obekväma sanningar. Hans teater börjar där de "anständiga", artiga samtalen tar slut. Där det bakom den välmående fasaden finns sådant man tiger om, låtsas att man inte ser eller avfärdar som "normalt", "traditionellt" eller helt enkelt: "Så gör man." Så är också *Gengångare* en pjäs om att det förflutna aldrig riktigt förblir förflutet. Ibsen skrev den på 1800-talet, men den fortsätter att beröra oss. Pjäsen återkommer gång på gång till teatrarnas repertoarer, inte för att skrämja oss med spöken, utan för att påminna oss om något mer obehagligt: vår beredskap att leva som om de inte fanns.

I vår version börjar föreställningen efter att handlingen i Ibsens pjäs redan har tagit slut. *Gengångare* slutar öppet.

Vi vet inte exakt vad som händer med fru Alving och hennes son Oswald, eller om modern "hjälper" honom att avsluta sitt lidande. I dag, när frågor om människans livsslut diskuteras på nya sätt, blir den frågan svår att lämna obesvarad. Och den fogar sig till de frågor som pjäsen har ställt ända sedan den skrevs. Vad är det egentligen vi ärver från tidigare generationer? Kärlek, språk, minnen och kultur? Eller också rädslor, förbud, sätt att tåga och sätt att orsaka smärta? Teatern ger oss möjlighet att fundera över var vårt ansvar för det som gjordes före oss upphör – och var ansvaret för det vi själva för vidare börjar.

Under de senaste åren har ytterligare en fråga tillkommit: Vad för vi vidare till "maskinen"? Artificiell intelligens lär sig av mänskliga texter, mänsklig kunskap och mänskligt språk. Den kan återge våra ord, härma våra tonfall och hitta mönster i det vi har lämnat efter oss. Och den kan synliggöra sådant vi helst skulle vilja dölja. Det finns något särskilt "ibsenkt" i detta. Människan skapar nya system – och upptäcker sedan välbekanta röster i dem. AI kan bli en ny sorts "gengångare": inte för att tekniken i sig är spöklik, utan för att den återför till oss sådant vi hade hoppats lämna i det förflutna. Våra fördomar, våra stereotyper, våra föreställningar om vad som är normalt. Och till sist också våra brott. Den kan hålla upp en spegel framför oss – och fråga om vi verkligen vill se det som syns där.

ROMAN DOLZHANSKIY
dramaturg och dramatiker

**”MED VILKEN
RÄTT KRÄVER
VI MÄNNISKOR
LYCKA? VI MÅSTE
FULLGÖRA VÅRA
PLIKTER!”**

EN HELT ANNAN FÖRSTÅELSE

samtal med Timofey Kuliabin

Du sätter upp Ibsens *Gengångare*, i en ny dramatisering av dig och Roman Dolzhanskiy, delvis fritt efter originalet.

– Det är ju pjäsen, men den utspelar sig inför en domstol, som en rekonstruktion av vad som hände. Tanken är att det som händer på scen egentligen händer efter det att originalpjäsen är slut. Så det är en rekonstruktion men gjord som en undersökning. Inte som en vanlig undersökning, men en undersökning som följs av en AI. Så den Artificiella intelligensen försöker att reda ut vad det var som egentligen hände för situationen är märklig, vi har en död kropp – huvudpersonen är död - och omständigheterna kring dödsfallet är mycket, mycket komplicerade: var det ett självmord eller var det euthanasi, eller vad var det egentligen? Vad var det som hände den där natten? Hur som helst, huvudpersonen är död och den här artificiella intelligensen försöker att komma fram till sanningen och den ställer alla rollerna under press, de försöker slingra sig, de kan inte ljuga, men heller inte helt hålla sig till sanningen och slutligen under processens gång så börjar de att rekonstruera eller leva om situationerna igen, in real life. Det är som att Ibsen skrev om något som är dolt djupt nere i rollerna och de är rädda för att öppna upp och

nu är de tvingade att öppna upp sig för varandra en andra gång och det är mycket mer smärtsamt att upprepa det som en gång hände av en slump och så plötsligt inse vad det faktiskt var. Det är en helt annan förståelse.

Du har gjort Ibsen tidigare, *Ett dockhem*, en uppsättning som hade premiär i Sofia och som du just satt upp för tredje gången, nu i Tokyo. Det är ju en sorts systerpjäser, *Ett dockhem* och *Gengångare*, båda har kvinnor i centrum som offerar sig för en man av plikt eller kärlek och samtidigt desperat försöker att göra sig fria ur samhälleliga konventioner. Som Helen Alving formulerar det i pjäsen: "Jag tänker ofta att vi är gengångare. En del tutar våra föräldrar i oss, en del kommer från skolan, men det är bara gamla falska sanningar. Det finns inget liv i det, allt bara ligger och tynger, men det går heller inte att driva ut det ur själen."

– Ja, först så är ju *Gengångare* en av Ibsens mest komplicerade pjäser, men också en av mina absoluta favoriter på det sättet som han kombinerar sociala problem inom en familj i en mycket specifik dramatisk situation, skildrat med ett mycket exakt språk. Det var ju på sin tid en av Ibsens mest skandalösa pjäser,

den rörde sig kring kyrka, religion och euthanasi – och inte minst moral och dubbelmoral. Just samhällsfrågorna är något som man ibland glömmer med *Gengångare* eftersom incesttemat ställer sig så starkt i förgrunden, men det är verkligen en pjäs som tar upp samhällsfrågor, inte minst med kvinnorna i förgrunden. Det gäller att balansera och få med båda delar, den psykologiska historien om familjen utan att förlora kontexten med det omgivande samhället. Och euthanasiproblemet är ju något som fortfarande är kontroversiellt, eftersom det är en moraliskt komplicerad fråga.

Modern Helene som, eventuellt, hjälper sin sjuke son att dö.

– Ja, hos Ibsen är det ju inte klart vad som händer, gav hon honom pillren eller inte? Och sen har vi ju nu vår version.

Och AI?

– Det är ju inte en pjäs om Artificiell intelligens, det är bara så det är. AI blir mer och mer en del av vårt liv och vi använder den utan att vi tänker på det och den kommer att ta mer och mer plats i våra liv och du kan inte stoppa det och vi måste vänja oss vid det. I fallet på scen i vår pjäs har vi en maskin som inte kan göra några fel, men människorna kan göra fel som maskinen inte är kapabla att göra, så här har vi en kallblodig maskin som tränger djupt in i människornas psykologiska, sociala och personliga problem. Det är en intressant konflikt: En maskin utan varken hjärta och blod som dömer högst levande varelser. Som sagt, vi måste vänja oss vid det.

LUCAS SVENSSON,
dramaturg

TIMOFEY KULIABIN, född 1984 i Ryssland, tillhör våra stora samtida regissörer. Han har registrerat över hela världen och har ett brett spann i sin produktion, från opera och klassiker till modern dramatik. Bland hans senare produktioner kan nämnas *Ett dockhem* på Tokyo Metropolitan Theatre och *I bomulls-fältens ensamhet* med bland annat John Malkovich på Dailes Teater, Riga, en föreställning som fortfarande turnerar. Från och med säsong 26/27 tillträder han som teaterchef för Staatstheater Cottbus i Tyskland.

**"VILKET MORD, JAG
VET INGENTING!
JAG BLEV OSAMS
MED FRUN. DET
KOM OVÄNTAT."**

INSPICIENT Kattis Blanking
SUFFLÖR & PRODUKTIONSASSISTENT
Klara Jutterdal
PRODUCENT Sara Mortazavi

SCENMÄSTARE Pontus Karlsson
BITRÄDANDE SCENMÄSTARE Piotr Kassaraba,
Kalle Magnusson
VIDEOTEKNIKER Jimmy Nilsson
LJUSTEKNIKER Huld Ragnarsdóttir,
Ludvig Uppman, Rasmus Wessman
LJUDTEKNIKER Harald Gagge
REKVISITÖR Ulrika Fredriksson Bostrom

KOSTYMKOORDINATOR Anja Svärd
SKRÄDDERI Anja Svärd, Andrea Stenman,
Nelly Persson, Elisabeth Kloos
PRAKTIKANT SKRÄDDERIET Tilda Kartengren
KOSTYMTÉKNIK Maria Sloth
MASKÖR Josefine Larsen

SCENOGRAFISK PROJEKTLEDARE Paula Sjöblom
KONSTRUKTÖR Petter Ekström Forsberg
VERKSTADSMÄSTARE Daniel Björklund
BITR. VERKSTADSMÄSTARE Max Kensell
KOORDINATOR TRÅ Johan Germansen
KOORDINATOR METALL Daniel Back
TAPETSERI Timotie Girardon
DEKORATELJÉCHEF Patrik Becker

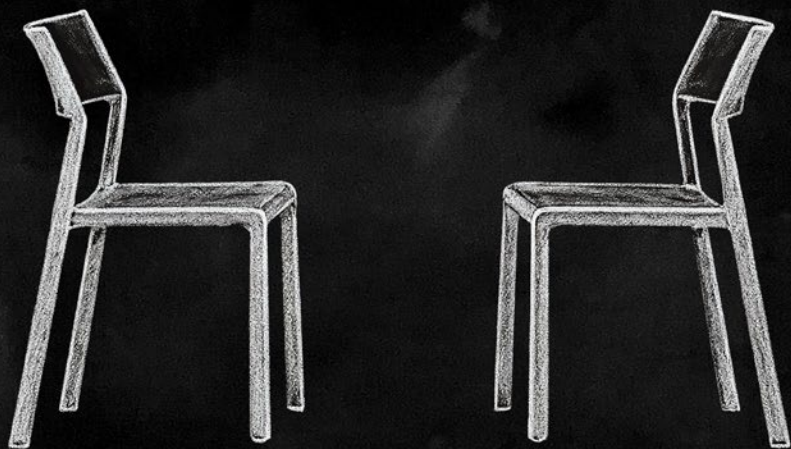
MARKNADSKONTAKT Tomas Melinder
PROGRAMREDAKTÖR Carin Hebelius
FÖRESTÄLLNINGSFOTOGRAF Emmalisa Pauly
PORTRÄTTFOTOGRAF Johan Sundell
PROGRAMLAYOUT Isabel de Jounge
TRYCK Multiply Solutions Sweden AB

MARKNADSCHEF Sofia Eklund
CHEFSPRODUCENT Lisa Ericstam
TEKNISK CHEF Daniel Bexell
CAFÉ- OCH FOAJÉCHEF Nannalovisa Jönsson
LJUSANSVARIG Stuart Bailes
CHEF KOSTYM- OCH MASKAVDELNINGEN
Paola Billberg Johansson
FASTIGHET & TRANSPORT Anders Blomquist
EKONOMICHEF Anette Zetterlund
CHEFSASSISTENT Josefin Beischer
VD OCH ANSVARIG UTGIVARE Petra Brylander

**FOTOGRAFERING OCH
LJUDUPPTAGNING ÄR AV
UPPHOVSRÄTTSLIGA SKÄL
EJ TILLÅTEN. VAR VÄNLIG
STÅNG AV MOBILTELEFONEN.**

Malmö Stadsteaters verksamhet
finansieras i huvudsak med bidrag från
Malmö Stad och Region Skåne (inkl
Staten via kultursamverkansmodellen).

**MALMÖ
STADSTEATER**